
§ 187**Vanhus- ja vammaisneuvostojen aloitteet puhe- ja läsnäolo-oikeuksista tulevaisuuslautakunnassa ja turvallisuus- ja valmiuslautakunnassa**

PPHVADno-2026-7077

Valmistelija / lisätiedot:

Sari Haataja, hallintojohtaja, sari.haataja@pohde.fi

Liitteet

- 1 Vammaisneuvoston aloite ja liite aluehallitukselle
- 2 Vanhusneuvoston aloite aluehallitukselle
- 3 Selvitys vaikuttamistoimielinten vaikuttamismahdollisuuksista

Aloitteet

Vammaisneuvosto

Vammaisneuvosto on 11.2.2026 tehnyt aloitteen aluehallitukselle puhe- ja läsnäolo-oikeudesta tulevaisuuslautakunnassa ja turvallisuus- ja valmiuslautakunnassa. Aloitteen liitteenä on Invalidiliiton 2/2026 kooste vammaisneuvostojen puhe- ja läsnäolo-oikeudesta hyvinvointialueiden aluevaltuustoissa ja lautakunnissa.

Vammaisneuvoston aloitteen mukaan hyvinvointialuelain perusteella vaikuttamistoimielimelle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. YK:n vammaissopimus edellyttää myös vammaisten mukaan ottamista kaikissa päätöksenteon vaiheissa. Vammaisneuvoston mukaan sen edustus kaikissa Pohteen lautakunnissa on keino varmistaa vammaisten mukaan ottaminen päätöksentekoon, erityisesti heitä itseään koskevissa asioissa ja tarpeeksi aikaisessa vaiheessa. Valmisteluvaiheessa mukana oleminen onnistuu parhaiten lautakunnissa.

Invalidiliiton koosteen perusteella vammaisneuvostoilla on lautakunta / jaostoedustus puhe- ja läsnäolo-oikeudella kymmenellä (10/21) hyvinvointialueella.

Vanhusneuvosto

Vanhusneuvosto on 20.2.2026 tehnyt aloitteen aluehallitukselle vanhusneuvoston edustajan puhe- ja läsnäolo-oikeudesta tulevaisuuslautakunnassa ja turvallisuus- ja valmiuslautakunnassa.

Vanhusneuvoston aloitteen mukaan se on kokenut, että vaikuttamistyö jää vähäiseksi, kun sillä ei ole oikeutta olla mukana asioiden valmisteluvaiheessa.

Aikaisemmat selvitykset

Vanhus- ja vammaisneuvostojen jäsenille on tehty kysely valtuustokauden 2022–2025 päättyessä. Kyselyn vastauksissa nousi esiin tarve päästä vaikuttamaan asioihin jo niiden valmisteluvaiheessa. Kyselyssä nousi esiin myös tarve lisätä yhteistyötä aluehallituksen, johtavien viranhaltijoiden ja vaikuttamistoimielinten kesken.

Kyselyssä kysyttiin myös ”Millä toimintasäännössä mainituilla vaikuttamistoimielimen tehtävillä koet voineesi vaikuttaa parhaiten?” Parhaat vaikutukset vanhus- ja vammaisneuvostot kokivat saavansa kuntien vaikuttamistoimielinten kanssa tehtävästä yhteistyöstä (58 % ja 50 %) sekä järjestöjen ja yhdistysten kanssa tehtävästä yhteistyöstä (63 % ja 54 %). Pohteen osalta vastausprosentit olivat seuraavat

- Yhteydenpidolla Pohteen viranomaisiin 21 ja 50 %
- Aloitteiden avulla 46 ja 15 %
- Kannanottojen avulla 38 ja 35 %
- Lausuntojen avulla 21 ja 42 %

Sitran selvitys ”Mitä demokratia maksaa hyvinvointialueille” on julkaistu 26.2.2026. Selvityksessä on hyvin samansuuntaisia tuloksia, kuin mitä Pohteen vaikuttamistoimielinten jäsenet ovat vastanneet Pohteen kyselyyn. Sitran selvityksen mukaan lakisääteisten vaikuttamistoimielinten keskeiseksi kehityskohteeksi tunnistettiin tiedonjakamisen tehostaminen vaikuttamistoimielinten, luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välillä. Sitran selvityksessä todetaan yleisesti myös, että hyvinvointialueet tasapainoilevat päätöksenteon tehokkuuden (toimielinten määrä ja koko) ja demokraattisuuden välillä.

Vaikuttamistoimielinten edustus Pohteen toimielimissä ja yhteistyöfoorumeissa

Pohteella on kolme lakisääteistä vaikuttamistoimielintä; vanhusneuvosto, vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto. Vanhus- ja vammaisneuvostolla on myös työvaliokunnat.

Pohteella on kolme ei lakisääteistä lautakuntaa; hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen lautakunta, tulevaisuuslautakunta ja turvallisuus- ja valmiuslautakunta.

Pohteen kaikkien lautakuntien hallintosäännössä mainittuna tehtävänä on edistää osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, edistää asukkaiden ja eri sidosryhmien kanssa käytävällä vuoropuhelulla asioiden tuloksellista valmistelua ja hyvinvointialuestrategian toteuttamista sekä käsitellä lautakunnan tehtäväalaan kuuluvia aloitteita.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen lautakunnan tehtävissä korostuvat osallisuutta koskevat tehtävät. Sen tehtävänä on muun muassa seurata ja arvioida vaikuttamistoimielinten toiminnan toteutumista hyvinvointialueella sekä seurata ja arvioida osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista hyvinvointialueella (HvaL 32 ja 29 §).

Kaikilla vaikuttamistoimielimillä on edustus hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen lautakunnassa. Nuorisovaltuustolla on muista vaikuttamistoimielimistä poiketen edustus myös kahdessa muussa lautakunnassa, koska nuorisovaltuuston edustajilla ei ole äänioikeutta aluevaaleissa vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajien tapaan.

Vanhus- ja vammaisneuvostoilla on molemmilla edustus Omaishoidon kehittämisen yhteistyöfoorumissa ja Tervia Logistiikka Oy:n asiakastyöryhmässä. Vammaisneuvostolla on edustus myös Soveltavan liikunnan työryhmässä.

Vanhus- ja vammaisneuvoston vaikuttamistavat Pohteella

Vaikuttamistoimielimien vaikuttamismahdollisuuksia asioiden suunnittelussa ja valmistelussa on pyritty edistämään monin tavoin.

Vaikuttamistoimielimillä on työvaliokunnat, jotka valmistelevat kokoukset ja muun muassa lausunnot. Vaikuttamistoimielimet itse ovat muutoinkin olleet kiitettävän aktiivisia toiminnassaan. Vanhusneuvosto on syksyn 2022 jälkeen antanut seitsemän lausuntoa, tehnyt kolme aloitetta aluehallitukselle ja kaksi kantaa ottavaa kirjettä Pohteen päättäjille. Vammaisneuvosto on syksyn 2022 jälkeen antanut 12 lausuntoa, tehnyt kolme aloitetta aluehallitukselle ja yhden kantaa ottavan kirjeen Pohteen päättäjille.

Ikäihmisten ja vammaispalvelujen toimialueet ja niiden johto osallistuvat säännöllisesti ja aktiivisesti vaikuttamistoimielinten toimintaan. Molempien neuvostojen kokouksissa on kyseisen toimialueen johtoon kuuluva henkilö paikalla ja vakiopykälänä kyseisen toimialueen asiat. Vakiintuneesti neuvostojen jäseniltä pyydetään 1–2 viikkoa ennen kokousta ennakkokysymyksiä, joihin toimialueen edustajat vastaavat kokouksissa. Toimialueen ajankohtaiskatsauksissa käydään läpi ajankohtaisia ja valmistelussa olevia asioita sekä työvaliokuntien toivomia aiheita. Toimialueiden käsittelyyn tuomia asioista on ollut esimerkiksi talousarvio, järjestämissuunnitelma, hankinta-asiat, myöntämiskriteerit.

Myös kuntoutuksen toimialue osallistuu vaikuttamistoimielinten kokouksiin kutsuttuna.

Järjestämisen johtoryhmästä tuodaan vaikuttamistoimielinten kokouksiin valmistelussa olevia asioita, pääasiassa tulevaisuuslautakunnassa valmistelussa olevia asioita.

Myös aluehallitus on nimennyt edustajansa vaikuttamistoimielimiin tiedonkulun ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Aluehallituksen edustajat osallistuvat säännöllisesti kokouksiin. Pohteen ylimmän luottamus- ja virkamiesjohdon kanssa yhteistyötä tiivistetään vuonna 2026 niin, että vaikuttamistoimielinten puheenjohtajat tapaavat aluehallituksen, aluevaltuuston ja hyvinvointialueen johtoa kerran vuodessa järjestettävässä tilaisuudessa. Vaikuttamistoimielinten puheenjohtajat ovat myös läsnä aluehallituksen kokouksessa, kun käsittelyssä on vaikuttamistoimielinten toimintasuunnitelma ja -kertomus.

Pohteen viranomaiset (toimielimet, viranhaltijat) ovat pyytäneet vaikuttamistoimielimiltä lausuntoja, vaikuttamistoimielimiä on kutsuttu mukaan erilaisiin työpajoihin, neuvotteluihin ja markkinavuoropuheluihin. Esimerkkinä vammaispalvelujen edustaja kutsuttiin mukaan vammaispalvelujen Peltolan yksikön suunnitteluryhmään.

Yhteistyöjohtaja Marjo Riitta Tervoselta on pyydetty selvitys Pohteen vanhus- ja vammaisneuvostojen toteutuneista vaikuttamistavoista, selvitys on liitteenä.

Vaikuttamistoimielimiä ohjaavat säädökset ja säännöt

Hyvinvointialuelain 32.2 §:n (611/2021) mukaan vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun,

toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä vaikuttamistoimielimen väestöryhmän tai heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta.

Hyvinvointialuelain 32.2 §:n hallituksen esityksen 241/2020 yksityiskohtaisen perustelujen mukaan vaikuttamistoimielimille tulisi antaa riittävästi tietoja ajankohtaisista hankkeista ja varata vaikuttamismahdollisuus päätösten valmistelussa. Vaikuttamistoimielinten rooliin kuuluisi esimerkiksi aloitteiden, lausuntojen ja kannanottojen tekeminen. Erikseen perusteluissa nostetaan esiin mahdollisuus osallistua hyvinvointikertomuksen laadintaan (Pohteella kertomus valmistellaan hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen lautakunnassa). Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan myös, että vaikuttamistoimielimet voivat myös oma-aloitteisesti ottaa kantaa ja lausua asioista, joiden ne arvioivat olevan merkittäviä edustamiensa väestöryhmien näkökulmasta. Perusteluissa nostetaan esiin nuorisovaltuuston edustajan rooli, edustajalle on mahdollista antaa myös läsnäolo- ja puheoikeus toimielinten, kuten esimerkiksi valtuuston ja lautakuntien kokouksiin, mikä parantaa tiedonkulkua ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia.

Vammaisten yleissopimusta koskeva asetus on tullut voimaan 10.6.2016. Sopimuksen mukaan vammaisilla henkilöillä tulisi olla mahdollisuus osallistua aktiivisesti päätöksentekoprosesseihin.

Vaikuttamistoimielinten asema ja tehtävät on huomioitu hallintosäännössä. Aluehallitus asettaa vaikuttamistoimielimet ja hyväksyy vaikuttamistoimielinten toimintasäännöt, joissa todetaan muun muassa vaikuttamistoimielinten lakisääteiset ja mahdolliset muut tehtävät. Aluehallitus on käyttänyt hallintosäännön mahdollisuutta ja asettanut edustajansa ja varahenkilön vaikuttamistoimielimiin. Hallintosäännössä todetaan myös vaikuttamistoimielimillä olevan oikeus tehdä esityksiä aluehallitukselle.

Yhteenveto

Vaikuttamistoimielinten jäsenet ja hyvinvointialueen viranomaiset ovat nähneet tarpeelliseksi ja hyödylliseksi osallistaa vaikuttamistoimielimet asioiden suunnitteluun ja valmisteluun.

Osallistamisen tavoista vanhus- ja vammaisneuvosto ovat nostaneet aloitteissaan esiin uutena vaikuttamismahdollisuutena puhe- ja läsnäolo-oikeuden tulevaisuuslautakunnassa ja turvallisuus- ja valmiuslautakunnassa. Puhe- ja läsnäolo-oikeuden laajentaminen edellyttäisi hallintosäännön muutosta. Vaikuttamistoimielinten vaikuttamismahdollisuuksia ja vaikuttamistapoja Pohteella on käyty edellä läpi. Ne toteuttavat vaikuttamistoimielinten tehtäviä ilman että hallintosääntömuutokseen on tarpeellista ryhtyä.

Osallistamista on toteutettu ja kehitetty Pohteella monin erin tavoin niin toimialueiden, luottamushenkilöiden kuin vaikuttamistoimielinten toimesta. Yhteistyössä, vuorovaikutuksessa ja tiedonkulun toteuttamisessa sekä osallistamiskeinojen aktiivisessa käytössä on edelleen kehittämisen varaa Pohteella. Olemassa olevien osallistamiskeinojen aktiivista käyttöä ja kehittämistä on tarpeen toteuttaa toimialueiden, toimielinten (lautakuntien) ja vaikuttamistoimielinten kesken.

Valmistelijan ehdotus

Sari Haataja, hallintojohtaja (p. 040 482 9590):

Aluehallitus päättää, että hallintosääntöön ei valmistella muutoksia vaikuttamistoimielinten puhe- ja läsnäolo-oikeuteen vammaisneuvoston ja vanhusneuvostojen aluehallitukselle tekemien aloitteiden myötä. Aluehallitus kuitenkin toteaa, että osallistamisen kehitystyötä on edelleen jatkettava, vaikka Pohteella toteutetaan vaikuttamistoimielinten vaikuttamismahdollisuuksia monin eri tavoin.

Ehdotus

Esittelijä: Ilkka Luoma, hyvinvointialuejohtaja

Aluehallitus hyväksyy hallintojohtajan ehdotuksen.

Päätös

Aluehallitus hyväksyi hyvinvointialuejohtajan ehdotuksen.

Tiedoksi

Pohteen vammaisneuvosto/yhteistyöjohtaja Marjo Riitta Tervonen, Pohteen vanhusneuvosto/yhteistyöjohtaja Marjo Riitta Tervonen

Otteen oikeaksi todistaa

14.04.2026

Marja Taskinen
hallintosihteeri

Tiedoksianto asianosaiselle

Päätös on annettu tiedoksi sähköpostitse 14.4.2026.

Pohteen vammaisneuvosto/yhteistyöjohtaja Marjo Riitta Tervonen, Pohteen vanhusneuvosto/yhteistyöjohtaja Marjo Riitta Tervonen

Muutoksenhakukielto

§187

Muutoksenhakukielto

Päätöksestä ei saa tehdä hyvinvointialuelain 141 §:n mukaan oikaisuvaatimusta tai aluevalitusta, koska päätös koskee valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Päätökseen liittyvien yksityisoikeudellisten asioiden käsittely kuuluu käräjäoikeuden toimivaltaan.